

**A HAJDÚ-BIHAR MEGYEI ROMA SZAKKOLLÉGIUMOK
EGYÜTTMŰKÖDÉSE A KÖZÉPISKOLÁKKAL**

Szerző:

Gortka-Rákó Erzsébet (PhD.)
Debreceni Egyetem (Magyarország)

A szerző e-mail címe:
rakoe@ped.unideb.hu

Lektorok:

Soós Zsolt (PhD.)
Debreceni Egyetem (Magyarország)

Bocsi Veronika (PhD.)
Debreceni Egyetem (Magyarország)

...és további két anonim lektor

Gortka-Rákó Erzsébet (2021). A Hajdú-Bihar megyei roma szakkollégiumok együttműködése a középiskolákkal. *Különleges Bánásmód*, 7. (3). 27-41. DOI [10.18458/KB.2021.3.27](https://doi.org/10.18458/KB.2021.3.27)

Absztrakt

A tanulmány fő célja, hogy a debreceni székhellyel működő roma szakkollégiumokat és azok középiskolai kapcsolatait bemutassa. Ennek keretét egy 2019-es kutatás adja, ami három részből állt. A Hajdú-Bihar megyében működő három roma szakkollégium (Lippai Balázs Roma Szakkollégium, Wáli István Református Cigány Szakkollégium és Szent Miklós Görög Katolikus Szakkollégium) hallgatóinak kérdőíves vizsgálata, a három szakkollégium vezetőjével készített interjú, továbbá - a hallgatói kérdőíves vizsgálat eredményeire alapozva, felkerestük azokat a középiskolákat, ahonnan kettő, vagy annál több hallgató érkezett a szakkollégiumokba, így kilenc iskolaigazgatóval és hat polgármesterrel készült interjú. Jelen tanulmányban a szakkollégiumi igazgatókkal készült interjúkat mutatjuk be. Ott, ahol lehetséges, támaszkodunk a kutatás egyes részeiben kapott válaszokra, - összehasonlítjuk és elemezzük azokat. Elsősorban arra a kérdésre kerestük a választ, hogy a roma szakkollégiumok milyen módon segítik a cigány hallgatók felsőoktatásba való bekerülését. A kapott válaszok alapján megállapítható, hogy a szakkollégiumok törekednek a középiskolákkal való kapcsolattartásra, esetenként bevonják az általuk szervezett programokba is a tanulókat, illetve tanáraikat. Kifejezetten csak a középiskolások számára szóló, felvételit segítő programot nem szerveznek. A szakkollégiumok a cigány tanulók felsőoktatásba/szakkollégiumokba való bekerülését elsősorban információk nyújtásával segítik. Az információk átadását igyekeznek a hallgatók bevonásával, személyes közreműködés révén megvalósítani.

Kulcsszavak: felsőoktatás, roma szakkollégiumok, együttműködés a középiskolákkal

Diszciplína: pedagógia

Abstract*COOPERATION OF ROMA COLLEGES FOR ADVANCED STUDIES IN HAJDÚ-BIHAR COUNTY WITH SECONDARY SCHOOLS*

The main objective of the paper is to present students who are members of those kinds of Roma Colleges for Advanced Studies which headquarters can be found in Debrecen. This is framed by a 2019 research that consisted of three parts. Based on the results of questionnaire survey of the students of the three Roma Colleges for Advanced Studies operating in Hajdú Bihar county, an interview with the leaders of the three Colleges for Advanced Studies and concerning the student questionnaire survey, we visited the high schools from which two or more students came to the Colleges for Advanced Studies, as such interviews were carried out with nine school principals and six mayors. In this study, we present interviews conducted by the school principals. Where it is possible, we rely on the responses received in each part of the research – we compare and analyze them. We primarily sought the answer to the question of how Roma Colleges for Advanced Studies help Roma students to be admitted in tertiary education. Based on the answers received, it can be claimed that the Colleges strive to keep in touch with the secondary schools, and in some cases they involve students and their teachers in the programs organized by them. There is no program that specifically aims to help secondary students concerning the admission of tertiary education. The Colleges for Advanced Studies help roma students mainly by providing information. They try to dispense the information through the personal involvement of the students.

Keywords: higher education, gipsy students, relationship with secondary schools

Discipline: pedagogy

A korábbi évek kutatásai Liskó (2002) (2005) Kertesi- Kézdi (2008), Fehérvári (2018) szerint a cigány tanulók továbbtanulási preferenciái az alacsonyabb presztízsű képzések felé tolódott el. Az elmúlt években javult a romák iskolázottsági mutatója, de még mindig jelentős törésvonal van a romák és nem romák iskolázottsága között. Ez a különbség az oktatás minden szintjén megjelenik, de kiugró a felsőoktatás tekintetében (Hajdu-Kertesi-Kézdi, 2014., Bernát, 2018).

A felsőoktatásba való bekerülést a korábbi tanulmányok, az általános iskolai és a középiskolai eredmények alapozzák meg. „A nyolcadik osztály elvégzése után a roma tanulók 8%-a nem tanul tovább, szemben a nem roma tanulók 1%-ával. A roma tanulók 58%-a tanul tovább szakiskolában, szemben a nem roma tanulók 23%-ával; 26%-uk tanul tovább szakközépiskolában, 8%-uk pedig

gimnáziumban (nem roma társaiknál ezek az arányok 42, illetve 34%-osak). Érettségit adó középiskolában tanul tehát tovább a nem roma fiatalok háromnegyede, míg a roma fiataloknak alig több, mint egyharmada.” (Kertesi-Kézdi, 2008:359.)

Az iskolaválasztásnak megfelelően a megszerzett középiskolai végzettség típusában is jelentősek a különbségek: míg a nem roma fiatalok között a legtöbben gimnáziumot végeznek és a korosztálynak kevesebb, mint egyötöde végez szakiskolát, addig a roma fiatalok között a szakiskola messze a leggyakoribb középiskolai végzettség. (Kertesi-Kézdi, 2016). „2010 és 2017 között a középiskolások aránya 7 százalékos csökkenést, 43,7 százalékról 40,7 százalékra. Igazán drámai, közel 3 százalékpontot, összességben pedig 30 százalékos csökkenést a középfokú oktatásban eleve kisebb arányban részesülő romák körében találunk 2013 és 2017

között, mivel 34,0 százalékról 24,2 százalékra, 10 százalékponttal csökkent négy év alatt a roma középiskolások aránya, miközben a nem romáké lényegében alig változott ez idő alatt (42,7 százalékról 41,6 százalékra csökkent). A legnagyobb különbséget ugyanezen korcsoporton belül a felsőfokú tanulmányaikat végzők arányában találjuk, a nem romák 19,3 százalékkal szemben a romáknak csupán 0,8 százaléka tanul a felsőoktatásban.” (Bernát, 2018:156)

A tehetséges cigány tanulók felsőoktatásba való bekerülését és főként beilleszkedését, tehetséggondozását látják el a roma szakkollégiumok. Az országos adatokkal összehasonlítva azt tapasztaltuk, hogy Hajdú-Bihar megye különleges helyzetben van, mivel itt három roma szakkollégium is működik benne jelentős számú roma hallgatóval. A Debreceni Egyetemen és más Hajdú-Bihar megyei felsőoktatási intézményben közel 100 fő roma szakkollégista tanult 2019-ben.

Szakkollégiumok Hajdú-Bihar megyében

A következőkben a Hajdú-Bihar megyében működő szakkollégiumokat mutatjuk be.

A Magyarországon működő roma szakkollégiumok közül legkorábban a Wlislócki Henrik Szakkollégium kezdte meg tevékenységét, azzal a céllal, hogy összefogja és integrálja a Pécsi Tudományegyetem különböző karán tanuló roma/cigány származású diákokat. 2011-ben létrejött a Keresztény Roma Szakkollégiumi Hálózat (KRSZH). Ebben az évben már kilenc Roma Szakkollégium működött Magyarországon, közülük hat egyházi és három nem egyházi fenntartásban. A kilenc szakkollégium összesen 235 hallgatót vett fel a 2014/2015-ös tanévben. 2015-ben bővült a szakkollégiumok száma kettővel, így 2016-ban már tizenegy Roma Szakkollégium működött. (I1)

A KRSZH elnöksége 2013. májusában fogadta el a Roma Szakkollégiumi Chartát, aminek alapelvei között a szakmaiság, a tehetséggondozás, a társas-

dalmi felzárkózás és a közösség elve jelenik meg. A szakmaiság keretében minden szakkollégium saját szakmai programot dolgoz ki. A tanulmányi program elemei fejlesztik a hallgatók önértékelését, identitását, egyéni és szociális készségeket. A cél, magyar-cigány kettős identitással rendelkező öntudatos, pozitív szemléletű, roma értelmiség képzése, akik képesek aktív közéleti szerepvállalásra, társadalmi felelősségvállalásra. A tehetséggondozás keretében a felsőoktatásban tanulók tehetségének kibontakoztatása, a társadalmi felzárkózás során a hátrányos helyzetű hallgatók hátránykompenzálása valósul meg. A közösség elve szerint pedig a cigány és nem cigány hallgatók integrált tanulóközösséget alkotnak, öntevékeny kollégiumi együttélés keretében. (Roma Szakkollégiumi Charta, 2013)

Jelenleg tizenegy roma szakkollégium működik Magyarországon, ezek a következők: Budapesti Református Cigány Szakkollégium (Budapest), Jezsuita Roma Kollégium és Szakkollégium (Budapest), Magyar Evangélikus Egyház Roma Szakkollégium (Nyíregyháza), Miskolci Görögkatolikus Cigány Szakkollégium (Miskolc), Szegedi Keresztény Roma Szakkollégium (Szeged), Wáli István Református Cigány Szakkollégium (Debrecen), Szent Miklós Görög Katolikus Roma Szakkollégium, (Debrecen), Lippai Balázs Roma Szakkollégium (Hajdúböszörmény), Kaposvári Egyetem Roma Szakkollégium, (Kaposvár), Egri Roma Szakkollégium (Eger) Pécsi Evangélikus Roma Szakkollégium (Pécs).

A kutatás módszertana

A következőkben a kutatásunk szempontjából releváns, Hajdú-Bihar megyében működő három szakkollégiumot mutatjuk be az alábbi szempontok szerint: a szakkollégium célja, a hallgatóinak összetétele, pedagógiai programja, személyi, tárgyi feltételei. A szakkollégiumok bemutatásához az igazgatókkal készült interjúkat és a működésüket

szabályozó dokumentumokat használtuk fel. Az interjúk 2019 szeptemberében készültek.

Az interjúk felvételére a szakkollégiumokban került sor. Az interjú a módszertant tekintve félig strukturált. A szakkollégium teljes működési rendjének bemutatása nem volt célunk. A kutatási eszköz kérdései a szakkollégiumok személyi, tárgyi feltételeire, a vezetők demográfiai adataira, a hallgatói összetételre, a középiskolai kapcsolattartásra, a középiskolásoknak szervezett programokra, a felsőoktatásba való bekerülés segítésére, a bekerülő első éves hallgatók beillesztésére fókuszáltak.

Lippai Balázs Roma Szakkollégium

A Lippai Balázs Roma Szakkollégium 2012-ben jött létre a Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Felnőttképzési Karán (jelenleg Gyermeknevelési és Gyógypedagógiai Kar) és szoros együttműködést alakított ki a Keresztény Roma Szakkollégiumi Hálózat (KRSZH) tagjaival.

A Lippai Balázs Roma Szakkollégium alapvető célkitűzése, hogy hozzájáruljon a közéleti feladatok iránt elkötelezett, aktív társadalmi párbeszédet kezdeményező és folytató sikeres értelmiségiek formálódásához, a roma tehetséggondozásban szerepet vállaljon. Célja olyan roma és magyar fiatalok egyéni, valamint közösségi képzése a felsőoktatásban, akik a személyre szabott mentorálás és a sokrétű kompetenciafejlesztés eredményeként elérhető szakmai kiválóságot ötvözik a társadalmi és szociális kérdések iránti érzékenységgel.

A Szakkollégium hallgatóinak lakóhelye, a települések elhelyezkedése szinte teljes mértékben leképezi a kar hallgatói állományának rekrutációs bázisát. A regionális beágyazottság azt jelenti, hogy a szakkollégisták legnagyobb mértékben Szabolcs-Szatmár-Bereg megye – elsősorban kisebb – településeiről érkeznek. Hasonló arányú a hajdú-bihari hallgatók létszáma, s ehhez képest kisebb számban érkeznek a többi szomszédos megyéből is. Az

érintett régiók az ország leghátrányosabb helyzetű járásai, vagyis a hallgatók éppen abból a környezetből lépnek be a szakkollégiumi képzésbe, ahol a hátrányok kompenzálása, az integráció, a fejlesztés és a felzárkózás komplex feladattömegének megoldása a helyi roma és nem roma származású értelmiség lokális pedagógiai és közösség-szervező munkájára kell, hogy épüljön. A Lippai Balázs Roma Szakkollégium hallgatói integrált környezetben végzik tanulmányaikat. Az intézmény létrehozásának pillanatától alapvető értéknek tekintették a közreműködő és megvalósításban érintett szakemberek az integrált működés megvalósítását. Ennek eredménye, hogy a tagság teljes átlagában 70-30%-ban vannak jelen a cigány/roma és nem cigány származású hallgatók. Az integrált szerkezet a roma és magyar hallgatók közös tevékenysége garantálja a szegregált intézményi léthelyzet elkerülését, továbbá a tágabb kollégiumi, egyetemi és társadalmi környezet irányába demonstrálja a közösségként megélt munka hitelességét. A hallgatók együttélése fontos annak ismeretében, hogy a térségben, különösen a kistelepüléseken napjainkban is széles körben jellemző a romák szegregált és kirekesztett helyzete, a roma és nem roma lakosság elkülönülése, csupán „egyén mellett élése.” (Soós,2020/a, Soós 2020/b)

A szakkollégiumi hallgatók felvételi vizsgát követően kerülhetnek a szakkollégiumba, többségük a Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Gyógypedagógiai Karának valamely szakán folytat tanulmányokat. A kar speciális regionális helyzete, valamint a szakstruktúra összhangban van a roma szakkollégiumi képzési program céljaival.

A Szakkollégium pedagógiai programjának prioritását képezi olyan kompetenciák átadása, amelyek:

- a) hozzájárulnak a hallgatók tanulmányi sikerességének előmozdításához, lehetőséget teremtenek az egyénre szabott tehetséggondozáshoz,
- b) megalapozzák a hallgatók saját szociokulturális környezetük viszonyai iránti érdek-

lődést és a kutatási tevékenység kibontakozását,

- c) segítik a hallgatók identitástudatának, társadalmi szerepvállalás-készségének megerősítését.

A pedagógiai program alapján kialakított tanulmányi hétvégék havi egy alkalommal kerülnek megvalósításra. A hallgatók többek között tanulásmódszertant, kommunikációs ismereteket, karriermentzmentet, roma kultúrához kapcsolódó ismereteket, filmek elemzését stb. sajátítanak el. Hétközi tevékenységben kerül sor a nyelvoktatásra, ami elsősorban a nyelvvizsga megszerzését, a nyelvi ismeretek szinten tartását szolgálja. A tanulmányi hétvégék programja előre tervezett, éves tematika alapján valósul meg. A szakkollégiumban prioritása van a közösségfejlesztésnek, amit a tanulmányi hétvégéken kívüli közös programok, kirándulások is segítenek. A szakkollégium sajátossága, hogy olyan modulok is szerepelnek a kínálatában, amik a kutatási gyakorlat megszerzését segítik. A hallgatók számos terepkutatási gyakorlaton vehetnek részt részben saját közösségükben.

A szükséglet alapú pedagógiai program, összhangban a nemzetközi alkalmazott társadalomtudományi szemléletű integrációs modellekkel azt jelenti, hogy a Lippai Balázs Roma Szakkollégiumban végzett hallgatók, olyan szakemberekké válnak, akik a beiskolázási területet képező régiók településeinek intézményeiben – óvoda, iskola, önkormányzat – és civil szervezeteiben hiánypótló közösségfejlesztő, közösség-szervező, felzárkózást elősegítő és integrációs nevelési munkát végeznek. (Biczó, 2014)

A szakkollégium vezetésében, szervezésében Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Gyógypedagógiai Kar négy oktatója vesz részt. Az oktatók által betöltött tisztségek a következők: szakkollégium vezető tanár, szakkollégium tanulmányi vezető, szakmai koordinátor titkár és alumni vezető. A gazdasági és adminisztrációs feladatokat egy fő gazdasági szakember látja el. Valamennyien részt

vettek a szakkollégium munkájában 2012 óta, így ezen a területen tapasztalattal rendelkeznek.

A személyi feltételhez tartozik a mentorok biztosítása, akik elsősorban a kar oktatói, gyakorlatvezető tanárai. A kutatás idején tíz mentor látta el a hallgatók támogatását. A mentorok körében kicsi a fluktuáció, egy mentor három-négy hallgató segítségét, egyéni fejlesztését végzi. A mentorok intenzív személyes kapcsolatban vannak a hallgatókkal, igény szerint, akár napi szinten is találkoznak velük. A szakkollégium tárgyi feltételeit részben a kar infrastruktúrája adja, részben a karon 2013-ban létrejött Roma Innovációs Központ. A több tanteremből, klub és egyéb helyiségekből álló épületben szervezik a hallgatók számára a programokat. A hallgatói közösségi együttélést a kar területén működő kollégiumi elhelyezés biztosítja. A Lippai Balázs Roma Szakkollégium létszáma 2019 májusában 37 fő volt.

Wáli István Református Cigány Szakkollégium

A Wáli István Református Cigány Szakkollégium 2011-ben jött létre a Keresztény Roma Szakkollégiumi Hálózat (KRSZH) alapító tagja. A roma szakkollégium célja a szakmai programban megfogalmazottak szerint a következő: „a program elemei fejlesztik a hallgatók személyiségét, identitását, szociális készségeit, és hozzájárulnak a kiemelkedő tudományos teljesítményhez. Segít elsajátítani azokat a kompetenciákat, melyek nélkülözhetetlenek a sikeres társadalmi mobilitáshoz. A szakkollégium keretében megvalósuló program célja, hogy a szakkollégisták a magyar és a cigány kultúrát egyaránt ismerő és értékelő, a cigányság sorsával kapcsolatban felelősen és autonóm módon gondolkodó, öntudatos, pozitív szemléletű, értelmiségivé váljanak, akik lehetőség szerint képesek aktív közéleti szerepvállalásra, előítéletektől mentesen, valódi közösséget tudnak építeni.” (Wáli István

Református Cigány Szakkollégium, Szakmai Program: 7.)

A szakkollégiumi hallgatók felvételi vizsgát tesznek. A szakkollégiumi felvételnek nem feltétele, hogy református vallású legyen a hallgató. A szakkollégium tagjai jelenleg elsősorban a Debreceni Egyetem nappali tagozatos hallgatói.

„nálunk csak nappalisok vannak, nem zárjuk ki a levelezőket. Nálunk a keresztyény cigány értelmiség képzése a cél. Igyekszünk a lévet magasra tenni.” (interjú, 2)

A szakkollégium főként a nappali tagozatos hallgatókra fókuszál, de nyitott a levelező tagozaton tanulók felé is. A jelentkezők többsége alapszakos, de van mester szakos és doktorandusz hallgatójuk is. A hallgatók 22-23 féle szakon, többféle képzési területen tanulnak. A szakkollégium kiemelt figyelmet fordít a közösségi élet fejlesztésére, aminek szerves része, hogy szinte mindenki a kollégiumban lakik, így a bentlakó hallgatók együtt élő közösséget is alkotnak. A szakkollégium pedagógiai programja segíti a célkitűzések megvalósítását. Az oktatási program három plusz két tanévre szól. A kurzusok egy részét a hallgatók szabadon választható tárgyként el tudják fogadtatni azon a szakon, ahol tanulnak. A tárgyak három nagy csoportja a következő:

- kulturális modul (a cigány-magyar kettős identitás),
- spirituális modul (hitmélyítés, alapvető teológiai, egyházi kérdések),
- közismereti modul (problémamegoldás, minőségi munka végzése, idegen nyelv).

„A nyelvvizsgára történő felkészülést nyelvtanár biztosításával támogatjuk, a diploma megszerzését szolgáló nyelvvizsga teljesítéséig. A már nyelvvizsgával rendelkezők számára a szinten tartás lehetőségét biztosítjuk, a mindenkori anyagi kereteink szerint, ha lehet, anyanyelvi lektor bevonásával. Az újabb idegen nyelv elsajátítására is lehetőséget biztosítunk, ha van rá igény.” (interjú, 2)

A szakkollégium személyi feltételeit tekintve öt fő látja el a szakkollégiumban a vezetési, szervezési és napi operációs feladatokat. Egy fő igazgató, egy fő szakmai vezető, egy fő lelkes és közösségfejlesztő, aki cigány misszióban is dolgozott, egy fő gazdasági és adminisztrációs szakember. Az ötödik személy takarít illetve irodai asszisztensi feladatokat lát el, ugyanakkor napi kapcsolatot tart a hallgatókkal is, segíti őket.

A személyi feltételekhez tartozik a mentorok foglalkoztatása. Elsősorban a hallgató szakjának megfelelő egyetemi oktatók bevonásával végzik, 22-23 mentor is dolgozik a hallgatókkal.

„... Főleg egyetemi oktatók. Olyan referenciával bírnak, hogy hosszú távon is jelen vannak. Van, akiket cseréltünk közben, van, ahol újakat keresünk az egyetemmel együttműködve, mivel újabb szakokról is vannak hallgatók. Van 30 hallgatóra kb. 22-25 mentor, mert sokféle szak van, egy mentor nem tud egy-két hallgatónál többet vinni. Legutóbb 22-23 szakról voltak hallgatók.” (interjú, 2)

A tárgyi feltételeket tekintve a szakkollégium fenntartója a Református egyház. Jelenleg a Debreceni Hittudományi Egyetem épületében működnek. A Wáli István Református Cigány Szakkollégium létszáma 2019 májusában 26 fő volt.

Szent Miklós Görögkatolikus Roma Szakkollégium

A Keresztyény Roma Szakkollégiumi Hálózat (KRSZH) hatodik intézményeként alakult meg 2015 nyarán a Szent Miklós Görögkatolikus Roma Szakkollégium Debrecenben. A KRSZH tagjaként a szakkollégium azzal a céllal jött létre, hogy szakmai programjával és eszköztárával megteremtse azokat a feltételeket, amelyek optimálisan segítik a romákat érintő társadalmi problémákra érzékeny, keresztyény értékrendet megtartó, sokoldalúan képzett fiatal értelmiség nevelését. A Szakkollégium kiemelt feladata és céljai között szerepel olyan roma

és magyar fiatalok, közösségi, illetve egyéni szintű képzése a felsőoktatásban, akik képesek lesznek szakmai párbeszédet folytatni lokális közösségekben, a társadalmi integráció és felzárkózás ügyének élére állni és aktív szerepet vállalni. A programok a mélyszegénységben élő, különösen a roma hallgatók felzárkóztatását segítik elő gyakorlati feladatokat is szem előtt tartva. A szakkollégium hallgatóinak létszáma a 2015-ös indulás óta folyamatosan nő. A szakkollégisták elsősorban a Debreceni Egyetem hallgatói, szinte minden karról van diák. A Wáli Szakkollégiumhoz hasonlóan itt is sokféle szakon tanulnak a hallgatók. Az igazgató fontosnak tartotta megjegyezni, hogy nagyobb létszámban egészségügyi képzésben vesznek részt a hallgatók:

„Kiemelendő, hogy két fő roma származású orvosi tanulmányokat folytató hallgatónk, egy mentőtisztünk és két fő népegészségügyi ellenőr szakos hallgatónk is van.” (interjú, 3)

A szakkollégium különleges módon szervezi a hallgatók felvételi vizsgáját úgynevezett „bevonó tábor” szervezésével. Ennek lényege, hogy a jelentkező hallgatók és a szakkollégisták háromnapos táborban vesznek részt. A tábor programját a kirándulások mellett a csapatépítő tréningek szervezése adja. A táborban kiderül, hogy kit vesznek fel.

„A tábor arra jó, hogy meglátjuk, hogy ki az, aki kilóg a társaságból. Segít eldönteni, hogy a kollégiumba ki-kivel kerüljön egy szobába a zökkenőmentes együttélés érdekében. Szinte mindenki felvételt nyer.” (interjú, 3)

A szakkollégium kiemelt figyelmet fordít a közösségfejlesztésre. A hallgatók 86 százaléka közösségben él a kollégiumban. A közösséget tovább erősítik a tanulmányutak, kirándulások belföldön és külföldön (cigány zarándoklat Rómába, tanulmányút Ausztriába, Szlovákiába), illetve a színes közösségi programok (cigánybúcsú Máriapócs).

A szakkollégium különleges felvételi, a korábban említett bevonó tábor jelentősen segíti a hallgatók közösségbe való beilleszkedését, mivel intenzív három napot töltenek együtt a táborban még a felvétel előtt.

A Debreceni Egyetem sajátossága, hogy a tehetséggondozás keretében Tehetséggondozó Programot (DETEP) tart fenn az egyetemi alapítású és az egyetemmel kapcsolatban levő szakkollégiumokkal, melynek tagja a Szent Miklós Görögkatolikus Roma Szakkollégium is. A hallgatók tehetséggondozása és a tudomány iránt érdeklődő hallgatók Tudományos Diákköri Tevékenysége is támogatásra talál a szakkollégiumban. A tudományos tevékenységet nyári kutatói ösztöndíj biztosításával is segítik.

A szakkollégium tanulmányi program keretében kompetenciafejlesztő tanulmányi hétvégeket szervez többek között a protokoll, a kommunikáció, álláskeresési tréningek, konfliktuskezelési tréningek, beszédkézség fejlesztő tréningek, prezentációtechnikai tréningek, önismereti tréningek, jogi ismeretek tréningek területén. Ezeket a programokat meghívott előadókkal valósítják meg.

A keresztény értékek átadása és megerősítése céljából „útkereső” beszélgetéseket tartanak, heti rendszerességgel. Kocsis Fülöp érsek-metropolita gyakran részt vesz a hitéleti és közösségi programokon. A program szerves része a roma identitás megismertetésére, megerősítésére, megőrzésére való törekvés. Ezt híres roma kutatókkal, művészekkel való beszélgetések, találkozások révén valósul meg. A helyi és a közeli településeken élő roma közösségekkel való kapcsolatfelvétel és kapcsolattartás segíti a közösségi, az egyéni aktivitást és előmozdítja a saját közösségükért való felelősségvállalást. A diákok képzésük sikeres abszolválásához nyelvvizsgára való felkészítését is biztosítanak angol és német nyelvből, kezdő és haladó szintű csoportokban heti két órában.

A személyi feltételeket tekintve a szakkollégiumnak négy főállású dolgozója van, napi nyolc

órában látják el a feladatukat. A feladatokat szakmai vezető, lelki vezető, adminisztrációs munkakörökben látják el. A szakkollégium munkáját harminc mentor segíti, minden hallgatónak van egy mentora, aki az egyetem oktatói közül kerül felkérésre. A hallgatók havi két alkalommal találkoznak a mentorukkal, ebből egy alkalom személyes találkozás, egy alkalom pedig emailben történik. Fél-évente rendszeresen találkoznak a mentorok és megbeszélik a tapasztalataikat. A tehetséggondozási feladatát is elsősorban mentorok látják el, így például a Tudományos Diákköri Konferenciára való felkészülést vagy az Új Nemzeti Kiválóság Programba való bekapcsolódást segítik.

A tárgyi feltételeket tekintve a szakkollégium jól felszerelt. A hallgatók szabadidős tevékenységéhez megfelelő hely és eszközök állnak rendelkezésre. A hallgatók tanulmányait kölcsönözhető lappal és a könyvtár szolgáltatásaival segítik. A Szent Miklós Görögkatolikus Roma Szakkollégium létszáma 2019 májusában 29 fő volt.

A szakkollégiumok szereplői

A három vezető közül mindannyian egyetemi végzettséggel rendelkeznek, egy fő PhD fokozattal. Végzettségüket tekintve jellemző, hogy mindhárman többek között tanár végzettséggel is rendelkeznek. A szakkollégium vezetésében két főnek legalább hároméves tapasztalata van, egy fő második éve látja el a feladatot. A vezetők közül ketten korábban is foglalkoztak hátrányos helyzetű gyerekekkel, van a felnőttek oktatásában, segítségében tapasztalatuk. Köznevelési tapasztalattal ketten rendelkeznek. Egyikük részt vett a Magyarországi Református Egyház Cigány Missziós Stratégiájának kidolgozásában, amit segített szervezettefejlesztésben szerzett ismerete. Az adatok alapján megállapítható, hogy a vezetők jelentős szakmai tapasztalattal rendelkeznek a hátrányos helyzetűek támogatásában, szakkollégiumi munkájukat segíti a pedagógiai felkészültségük és gyakorlatuk.

A hallgatók társadalmi hátterére vonatkozóan megállapítható, hogy a szakkollégiumi hallgatók nagy része roma származású, arányuk mindhárom szakkollégiumban 70-75 százalék. A hallgatók jelentős része egyúttal hátrányos helyzetű is. Ahogy a válaszadók fogalmaztak:

„... többségük olyan szegény körülmények közül jön, amit sokan el se tudnak képzelni.” (interjú,1)

„...vegyes a kép nagyon hátrányos helyzetű szegény hallgatóink vannak, határon túli hallgató is van, mindenféle. Mi ezért vagyunk. Ez kicsit változott. Van olyan hallgatónk is, ahol mindkét szülő dolgozik, vállalkozása van, de nem gazdagok. Van olyan közöttek, aki az ösztöndíját hazaadja a szülőnek. Ezt nem támogatom, mert nem ez a cél. Sokan vállalnak munkát, erről igyekezünk lebeszélni őket. Inkább nem kényszerítünk, csak orientálunk.” (interjú, 2)

A középiskolákkal való együttműködés

A középiskolákkal való rendszeres kapcsolattartásra vonatkozóan megállapítható, hogy minden szakkollégium törekszik kapcsolatot tartani a középiskolákkal. Ennek célja egyrészt, hogy megismertessék a szakkollégiumi lehetőséget a középiskolásokkal és ez egyben rekrutációs bázist is jelent a számukra. A szakkollégiumok munkatársai szakkollégisták bevonásával, személyes látogatások alkalmával, előadás keretében bemutatják a működést, a továbbtanulási lehetőséget. Jellemző törekvés, hogy igyekeznek bővíteni azon középiskolák számát, akikkel kapcsolatot tartanak, továbbá két szakkollégium alkalmanként – évi 2-3 alkalommal – bevonja a középiskolásokat és tanáraikat a programjaikba. Egy szakkollégium kifejezetten a hallgatókra bízta a középiskolai kapcsolattartást. Minden félévben egy alsó- és egy felsőéves hallgató párban meglátogat egy középiskolát és ott bemutatja a szakkollégiumot. Ugyanakkor kifejezetten csak a középiskolásokat megcélzó felvételi előkészítő programot egyik szakkollégium sem működtet, a válaszadók szerint:

„A kapcsolattartás célja, hogy a középiskolás korosztály számára a továbbtanulási lehetőségen túl, a szakkollégium adta tanulási, mentorálási lehetőségekről is tájékoztatást nyújtsunk. A szakkollégium számos olyan programot szervez, amelyre a középiskolások és tanáraik is meghívást kapnak: verseny, workshop, konferencia, kerekasztal megbeszélés.” (interjú,1)

„Sok kapcsolatunk van középiskolákkal, azt mondjuk a hallgatóknak, legyen is. Élő cigányt viszek oda a telepre. Ezt mi köztudatosításnak nevezzük. Ez arról is szól, hogy a szakkolli létezik. Nem ismerik a tanárok se, hogy létezik ilyen. Ahogy mondtam ez a köztudatosítás. Részben a hallgató megy, részben mi is megyünk. A kompetenciamérés családi háttérindexe alapján látjuk, hogy hova kell menni. Abol sokan vannak, oda megyünk. Szorosra vesszük a kapcsolatot. Kimegy a hátrányos helyzetű hallgató a terepre, a hallgatókon keresztül is tartjuk a kapcsolatot. Minél több, szerteágazó kapcsolatrendszer építünk, kapcsolat kialakítására törekszünk, hogy tudjanak rólunk mindenütt. A mindenütt óvatosan mondom általános iskolába, ha lehet nem megyünk, inkább tanodákkal, középiskolákkal tartjuk a kapcsolatot, mert nem győzik a hallgatók.” (interjú 2)

„Vannak partnerek is, akik ismernek minket, viszik a hírünket, kiviszik a szórólapjainkat.” (interjú 2)

„A cél az utánpótlásnevelés. Középiskolákba járnak a hallgatóink előadásokkal bemutatni a szakkollégiumot, hogy a továbbtanulás előtt álló diákok tudjanak erről a lehetőségről. Minden érdeklődőt biztatunk, hogy bátran jelentkezzen hozzánk.” (interjú 3)

A középiskolai igazgatók is kiemelték, hogy a roma szakkollégisták intézményeikben való bemutatkozó megjelenését fontosnak látják a középiskolások számára nyújtott mintaadás/példaadás szempontjából. A hallgatók példája segítheti a cigány gyerekek motiválását a továbbtanulásra (Balázs-Földi és mtsai, 2020).

Megkérdeztük, hogy van-e olyan középiskola, ahonnan magasabb számban érkeztek hallgatók a

szakkollégiumba az elmúlt években. Egy válaszadó szerint nem jellemző, hogy egy iskolából érkezzenek hozzájuk a tanulók, míg egy másik szerint kifejezetten szoros kapcsolatot tart a szakkollégium azzal a középiskolával, ahonnan a hallgatók nagyobb létszámban érkeztek. A harmadik válaszadó kiemelte, hogy elsősorban a hallgatói aktivitásnak köszönhető, hogy egy középiskolából érkezett az utóbbi időben több mint tíz hallgató.

„A Szakkollégium hallgatóinak egy jelentős része a Dankó Pista Középiskolából (Biri) érkezett. Az intézmény halmo-zottan hátrányos helyzetű diákokat készít fel középiskolai, majd felsőoktatási tanulmányokra, kollégiumi elhelyezéssel. Az intézmény és a szakkollégium szoros munkakapcsolatot ápol a szakkollégium működésének kezdetétől. A gimnázium olyan régióban működik, ahonnan a diákok felsőok-tatási tanulmányokat kevésbé választanak. Az intézmény küldetésének tekinti, hogy ezeket a diákokat a felsőok-tatásba juttassa. A szakkollégium mindent megtesz annak érdekében, hogy ezeknek a diákoknak a számára ismertté váljon a kar és a szakkínálata. A szakjainkat tekintve ezek vonzóak a Biri gimnázium tanulói számára. A gimnáziumban dolgozó pedagógusok elkötelezettek a kar és a szakkolli iránt.” (interjú,1)

„[...] nincs, egy-kettő sokkal jobb dolognak tartom, ha több intézményből jönnek, mintha 1-2 iskolából jönnének. A már itt lévő diákjaink elmondják egymásnak, testvér, rokon jön a koliba. A fehér foltokat már bejártuk, de szervezett formában újra felkeressük őket.” (interjú,2)

„A késvárdai Bessenyei György Gimnáziumban jól működik az Arany János Tehetség Program, ennek köszönhetően több, mint 10 diák választotta közülük intézményünket A Bessenyei középiskola AJTP programot működtet. Valószínűleg ennek is köszönhető. A hallgatók visszajárnak a saját intézményükbe, a Bessenyeibe és más középiskolákba is. A legjobb reklám ők maguk. A Bessenyeiből egymást követő évfolyamokról folyamatosan jönnek, Nem szeretnénk, hogy ez megszakadjon.” (interjú, 3)

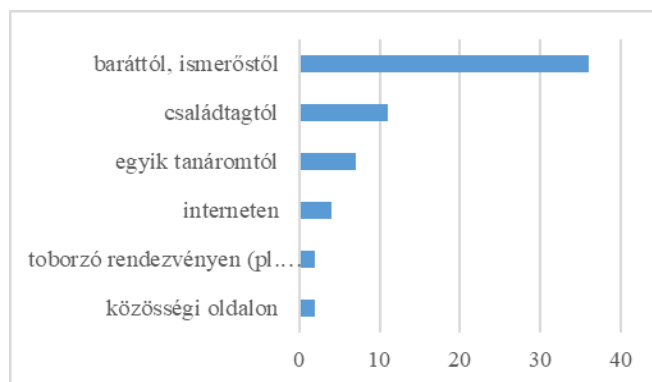
Az interjúban kapott válaszok alapján megállapítható, hogy két középiskolából - a Biriben működő Dankó Pista Általános Iskola, Középiskola, Kollégium és Alapfokú Művészeti Iskola és a kisvárdai Bessenyei György Gimnázium és Kollégium - érkeznek nagyobb számban hallgatók a Hajdú-Bihar megyei szakkollégiumokba. „Mindkét intézmény más-más körülmények között, de befogadó pedagógiai szemlélettel, innovatív pedagógiai módszerek alkalmazásával, mondhatni a kicsengetésen túli időben végzett jelentős pedagógiai munkával járul hozzá a roma tanulók felsőoktatásba való bekerüléséhez.” (Balázs-Földi és mtsai, 2020: 100)

Annak ellenére, hogy a szakkollégiumok törekednek a középiskolákkal való kapcsolattartásra, a szakkollégiumok hallgatói körében végzett kérdőíves vizsgálatban kapott válaszok szerint kevésbé jellemző, hogy toborzó rendezvényeken értesülnének a szakkollégiumi részvétel lehetőségéről. A hallgatók azon kérdésre adott válaszait, hogy honnan szereztek információt a szakkollégiumról, az oda való bejutás lehetőségéről az 1. ábra illusztrálja. „Láthatjuk, hogy az internetes felületek, weblapok, toborzó rendezvények alig jelennek meg a válaszokban, ami lényeges visszacsatolás lehet a szervezetek számára. A legfontosabb információforrásnak a személyes kapcsolat-

hálók (barátok, családtagok) mutatkoznak, illetve – korlátozott mértékben – megjelenik a pedagógusok hatása. Arra a kérdésre, hogy korábban ismert-e szakkollégistákat, a megkérdezettek 43,3%-a felelt igennel. A legnagyobb arányban a volt iskolatársak, barátok és testvérek jelennek meg a válaszokban (a barátok esetében maximum 12 fővel, ami a legmagasabb értéket jelenti). Mindezek ugyanakkor arra is utalnak, hogy a szakkollégisták több mint felének nincsen előzetes információja az intézmények működéséről, ami az első, beilleszkedési periódus fontosságára hívja fel a figyelmet.” (Rákó, Bocsi, 2020:54)

A szakkollégiumok az igazgatók válaszai szerint nem vesznek részt középiskolások felsőoktatási felvételre való felkészítésében, ezt kizárólag a középiskolák végzik. Ugyanakkor esetenként előfordul, hogy hallgatók önkéntes munka keretében segítik a középiskolásokat tanulmányi kötelezettségük teljesítésében. Saját származási településükön mentorálnak középiskolásokat. A megkérdezett igazgatók a szakkollégium motivációs erejét a felsőoktatásba való bekerüléshez, elsősorban a tanulók informálásában látják, ahhoz járulnak hozzá elsősorban, hogy tájékoztatást adnak a felsőoktatásban a szakkollégiumi, mentorálási lehetőségről, ösztöndíjról és ennek a megkérdezettek szerint van motiváló hatása.

1. ábra. Információ-források a szakkollégiummal kapcsolatban. „Hol hallott először a szakkollégiumról?” (N = 65, főben megadva). Forrás: Rákó és Bocsi 2020. 54. o.

A tanuló információhoz jut olyan támogatási lehetőségekről, ami nélkül nem lenne esélye részt venni a felsőoktatásban. Az igazgatók a következőképpen fogalmaztak:

„... a szak kollégium szerepe meghatározó abban, hogy a felsőoktatási lehetőségekről, szakokról, mentorálási segítségről, diákéletről milyen képet kapnak a 3H-s hallgatók.” (interjú, 1)

„... ha én elmondom nekik, hogy lesz ösztöndíj, lesz mentor, aki segít, hogy közösséget alkotnak, hogy segítenek egymásnak akkor azt mondja nekem ez kell. Ezen érdemes gondolkodni.” (interjú, 2)

„Inkább hallgatói mentorálást végeznek a hallgatók a saját településen nem korrepetálást. Olyan gyakran ezt nem tudják megvalósítani. Néha vállalnak ilyen feladatot. Inkább bátorítsanak, beszélgessenek, mondják el a tapasztalataikat. A felvételre nem készítik, azon dolgozunk, hogy hogy jut ide egyre több és egyre alkalmasabb hallgató.” (interjú, 2)

„... szerintem jelent motivációt, erre példaként szoktuk hozni, hogy van egy korábbi években készült fotónk, amin egy középiskolás tanuló részt vesz a szakkolít ismertető előadáson, ma pedig már itt van a szak kollégiumban” (interjú, 3)

A hallgatók beilleszkedésének és tanulmányainak segítése

A felsőoktatásba való bekerülés után a felsőoktatás világába való beilleszkedés sokszor okoz nehézséget a hallgatóknak. Jóval nagyobb önállósággal kell megfelelniük egy középiskolától teljesen eltérően működő rendszerben. Forsyth és Furlong (2003) kutatásban azt találta, hogy a hátrányos helyzetű hallgatók a képzés megkezdését követő egy-három évben gyakrabban lemorzsolódnak, nehezebben tudják követni a felsőoktatás bonyolult útvonalait, ideértve többek között a

halasztási kérelmeket vagy a kurzusok újrafelvételeinek szabályait. A lemorzsolódás oka gyakran a tanévismétlés, halasztás, más kurzusokra, tanfolyamokra való átjelentkezés. A felsőoktatásba való részvétel akadályai között további tényezőket is találtak. Gyakran a hátrányos helyzetű fiatal az első a családban, aki a felsőoktatásba belép. Így nincs tapasztalat a családban a felsőoktatás működésének mechanizmusáról, nem ismerik a hallgatói ösztöndíjak rendszerét és a tanulmányokra vonatkozó szabályokat. Az akadályok másik csoportját a gazdasági nehézségek alkotják. (Forsyth és Furlong, 2003)

Ez a jelenség fokozottan megfigyelhető a szak kollégiumba bekerülő elsőéves hallgatók körében. A hallgatók az intézmény működési rendjének megismeréséhez, az adminisztrációs rendszerhez, a vizsgák, tárgyak felvételéhez, a tanulmányokhoz igényelnek leginkább segítséget. Az egyik szak kollégium karrierstratégiát készít a hallgatókkal közösen, így segítik őket a beilleszkedésben, a célok elérésében. Ennek a folyamatnak az utolsó lépéseként pedig gyakornoki programot is működtetnek, a következők szerint:

„A hallgatók nehezen igazodnak el a felsőoktatás világában, nehézséget jelent nekik a Neptun rendszer használata, a vizsgákra való felkészülés időbeni strukturálása, a tantervben való eligazodás, mit kell teljesíteni az adott félévben. Az is előfordul, hogy a hallgató számára nem megfelelő az adott szak, ilyen esetben próbálunk segíteni. Korábban előfordult, hogy egyik szakról átkerült a hallgató másikra, vagy BA szakról felsőoktatási szakképzésbe.” (interjú, 1)

„A Neptun rendszer és az adminisztráció jelenti a legnagyobb nehézséget a belépők számára, ebben főleg a felsőbb éves hallgatók segítenek nekik” (interjú, 3)

„Leginkább úgy mondom, hogy nagyon értékelik ezt a mentorálást, hogy a bönük alá nyúl valaki, mert egy idegen

világba kerülnek, ahol meg kell állni. A karrierstratégián túl ezt is nagyon értékelik. Az első éves hallgatóknál karrierstratégiát készítünk, mert a fiatalok nem mindig tudják, mi az adott szak lényege, mit akarnak elérni. A karrierstratégia mentén a hallgató megfogalmazza a víziót magára vonatkozóan 10-15 éves távlatban, és mi ezt a víziót segítünk megvalósítani. Ebben az egyetemi tanulmány egy lépés. Többen váltanak szakot az elején, mikor meglátják a gyakorlatot és rájönnek, hogy nem ezt szeretnék. A fiatalok pályorientációja nulla. Kulcs a tanulási motivációhoz, hogy minden új hallgatóval végig beszéljük a lehetőségeket, a karrierépítési tervükben ezt rögzítik, és utána mennek a mentorhoz. A mentori támogatás végig tart, de a tudományos munkát végző hallgatót a tutor váltja ki. A tutor a hallgató mentora is lesz egyben.” (interjú, 2)

„A 6 hetes – 3 hónapos gyakornoki program keretében hallgatóinkat elhelyezzük a munkaerőpiacon, amennyiben a forrását elő tudjuk teremteni pályázati, vagy más alapból. A gyakornoki program lehetőséget biztosít a munkahelyi kipróbálásra, kapcsolatépítésre, valamint a munkahelyi szemléletformálásra is, illetve a munkahelyek számára is, hogy megismerhetik a hallgató képességeit.” (interjú, 2)

Homoki (2020) felhívja a figyelmet a társadalmi környezet egyénre gyakorolt hatására. A nehéz, problémákkal, megoldandó feladatokkal terhelt élethelyzetekben, az egyéni erőforrások mozgósítása mellett, a környezeti tényezők rendszerének a ráhatása is számottevő. A szakkollégiumokban az egyéni erőforrások mozgósítását a mentorok segítik. Jelentős segítséget adnak a hallgatók számára a tanulmányaik teljesítéséhez a lemorzsolódás megelőzéséhez. Ez egyrészt mentorálást jelent, azaz minden hallgató kap egy segítő személyt, aki a tanulásban és akár magánéleti gondokban is segíti a hallgatót. A mentorok elsősorban egyetemi oktatók, akiket a szakkollégiumok megbíznak a mentori feladatok ellátásával. A lemorzsolódás csökkentésében Pusztai (2018) kiemeli az oktatók tanórán

kívüli elérhetőségének, a velük való folyamatos kapcsolattartás lehetőségének fontosságát, a hallgatótársak tanulás iránti elkötelezettségét és a campus közösségéhez tartozást. A lemorzsolódás csökkentésében szakkollégiumok a tanulást tanulásmódszertani kurzusok és tanulmányi programok kínálatával segítik. A programokat havi egy alkalommal hétvégeként hirdetik meg. Ezek ismeretnyújtó, ismeretkiegészítő programok, amik a hallgatók interaktivitására építve, élményszerű tanulási lehetőséget jelentek. Az egyházi szakkollégiumok esetében az egyházi, spirituális modul is része a programnak. Az igazgatók a következőképpen foglalták össze a szakkollégiumi tevékenységek lényegét:

„Minden hallgató számára biztosítunk mentort, aki segít őt. A szakkollégium programokat szervez modul jelleggel, amivel segíti a tanulást, ilyen például a tanulás tanulása, a prezentáció készítés stb.” (interjú, 1)

„Sok közösségi program van, fontos a közösségfejlesztés. A tanulmányi program külön van tanulmányi hétvége rendszer hétvégenként. Hét közben nem tudjuk megoldani a találkozást a sokféle szak miatt. Akadémiai előadásoktól indultunk, most nem itt tartunk, sokkal inkább fogyaszthatóbbak, interaktívabbak az órák. Ez pluszterhelés az egyetem mellett, minden hónapban egy alkalom. Van egyházi modul, roma kultúra, általános kompetenciafejlesztés. Az oktatókkal való elégedettséget folyamatosan mérjük.” (interjú, 2)

„A szakmai programokat hétvégenként egy alkalommal szombaton valósítjuk meg, illetve a hitéleti foglalkozás minden héten kedden van. Havi egy alkalommal kötelező vasárnapi hitéleti foglalkozás, illetve havonta kötelező az önkéntes munka öt órában. A legtöbb időt a görögkatolikus érsekség égisze alatt működő lakásotthonban, vagy a város fogyatékosokat ellátó otthonában töltik. A szakmai program félévente változik, félévente állítjuk össze.” (interjú, 3)

Arra a kérdésre, hogy a középiskolák mivel járulhatnak hozzá ahhoz, hogy több cigány hallgató tanulhasson a felsőoktatásban, a szakkollégium igazgatók többek között a középiskolák nagyobb szerepét hangsúlyozták a tanulás segítésében, jelentsen ez akár korrepetálást, akár tehetséggondozást. A megkérdezettek kiemelték, hogy szükség lenne a hátránykompenzáló programok nagyobb számban való megjelenésére a középiskolákban:

„Szerintem, a középiskolák akár kari, szakkollégiumi nyílt napokra is vihetnék hallgatóikat. Fontos lenne tovább erősíteni a kapcsolatot és szakkollégiumokat meghívhatnák a középiskolákba. Fontos lenne, hogy a középiskolás pedagógusok egyénileg is mentorálják a cigány diákokat, tanulási segítség, korrepetálás, tehetséggondozás segítik a sikeres érettségi megszerzését. Végül pedig visszahívhatnak a középiskolába a felsőoktatásba tanuló, vagy végzett cigány fiatalokat.” (interjú, 1)

„A középiskolákban több mentorprogram kellene, több középiskolai tehetséggondozó program.” (interjú, 2)

„A középiskoláknak kellene a hozzáálláson változtatni. A tanárok sokszor nem bíznak a gyerekekben, nem bíznak abban, hogy képesek lennének a továbbtanulásra. Ha van, aki fogja a kezüket, csak akkor megy.” (interjú, 3)

Az igazgatók válaszaikhoz hasonlóan vélekedtek a megkérdezett hallgatók is a hátránykompenzációt illetően. „A hallgatók a hátrányos helyzetű tanulók iskolai sikerességének előmozdításában fontosnak tartják a pályaválasztási tanácsadást, az egyéni fejlesztést, a mentorprogramokat. A pedagógusok módszertani kultúráját, a nyelvtanítás megújítását is kiemelték, mint fejlesztendő területet.” (Rákó, Bócsi, 2020:58)

A középiskolai igazgatók, a hallgatók és a szakkollégium igazgatók válaszait összehasonlítva, valamennyien fontosnak tartják továbbtanulás

segítésében az egyéni tanácsadást, a pályorientációt. Ezen kívül az iskolaigazgatók kiemelik a roma diákok továbbtanulásának segítésében az iskola befogadó szemléletét, a tanári szerep kiterjesztett értelmezését, (amivel hozzájárulnak a pedagógusok a szocializációs hátrányok mérsékléséhez, a családdal való együttműködést), a tanórán kívüli tanulást segítő programok szervezését és az egyetemekkel való együttműködést. Az interjúkban megjelent a szakkollégiumokkal való együttműködés fontossága, de a gyakorlatban ez kevésbé valósul meg (Balázs-Földi és mtsai, 2020).

Összegzés

A tanulmányban a Hajdú-Bihar megyei szakkollégiumok működését, valamint a középiskolákkal való kapcsolataikat vizsgáltuk a cigány tanulók felsőoktatásba való bekerülésének segítését szem előtt tartva.

Összességében megállapítható, hogy a vizsgált szakkollégiumok igazgatói nagy szakmai tapasztalattal rendelkeznek a hátrányos helyzetű, illetve a cigánygyerekek nevelésében-oktatásában. A szakkollégiumok hallgatói összetételét tekintve többségük roma, hátrányos helyzetű és a 2019-ben megkérdezett 62 főből, 18 hallgatóról mondható el, hogy személyes érdeklődése miatt jelentkezett a szakkollégiumba, így nem sorolható sem a cigány, sem a hátrányos helyzetű hallgatók közé. A szakkollégiumokra egy kivétellel inkább az jellemző, hogy a hallgatóik a Debreceni Egyetem különböző szakjairól érkeznek.

A rendszeres tanulmányi hétvégéken fejlődésüket kiegészítendő ismereteket adnak a hallgatóknak, ezek közül kiemelendő a nyelvoktatás, ezzel is jelentősen segítik a diploma megszerzését.

A szakkollégiumok közül kettőnek a programjaiban megjelennek az egyházi modulok, az illető felekezethez megfelelően. A felvételiző hallgatóknak a szakkollégiumok között választási lehetősége van, akár vallási, akár a tanulmányi programok kínálatát tekintve. A hallgatói fluktuáció nem

jelentős, a szakkollégiumok közötti együttműködés példaértékű.

A szakkollégiumok törekednek a középiskolákkal való kapcsolattartásra, esetenként bevonják az általuk szervezett programokba is a tanulókat, illetve tanáraikat. Kifejezetten csak a középiskolások számára szóló, felvételit segítő programot nem szerveznek.

A szakkollégium igazgatókkal készült interjúk alapján megállapítható, hogy a cigány tanulók felsőoktatásba/szakkollégiumokba való bekerülését elsősorban információk nyújtásával segítik. Az információk átadását igyekeznek a hallgatók bevonásával, személyes közreműködés révén megvalósítani. A hallgatói válaszokban azonban kevésbé jelenik meg a szakkollégiumok toborzó tevékenysége, elsősorban barátoktól, ismerősöktől szereznek tudomást a szakkollégiumokról. A középiskolai igazgatók válaszaiban is az tükröződik, hogy nem mindenhol valósult meg az információk átadása. Azokban az intézményekben viszont, ahol sor került a szakkollégiumok bemutatására, az iskolaigazgatók kiemelik a szakkollégiumi cigány hallgatók mintaadásának jelentőségét a továbbtanulás tekintetében.

A szakkollégiumok szerepe a felsőoktatásba való bekerülést követően a beilleszkedés segítésében, a lemorzsolódás csökkentésében jelentős. A felsőoktatásba bekerült hallgatók nem minden esetben választják ki a képességeiknek, érdeklődésüknek megfelelő szakot. Ebben az esetben a karrierstratégia, a pályakorrekció mentén a szakkollégium tudja segíteni a hallgatót abban, hogy a számára megfelelő szakra kerüljön át. A hallgatók beilleszkedését a mentorok is segítik.

Mind a szakkollégiumi igazgatók, mind a középiskolai igazgatók és a hallgatók egybehangzó válaszai alapján megállapítható, hogy a felsőoktatási tanulmányok előmozdítása érdekében nagyobb figyelmet kellene fordítani a középiskolákban a hátrányos helyzetű hallgatók támogatására, akár a pénzbeli, akár a személyes segítséget illetően.

Irodalom

- Balázs-Földi E., Galán A., Pornói I., Rákó E., Soós Zs. és Szabó Gy., (2020): A középiskolák szerepe a roma diákok továbbtanulásában. *Kapocs* 3. (1.) 85-103.
- Bernát A. (2018): A magyarországi romák társadalmi integrációja a 2010-es években. In: *Társadalmi Ríport* 2018, Budapest TÁRKI 144-165.
- Forsyth A. & Furlong A. (2003): *Losing out? Socioeconomic disadvantage and experience in further and higher education*. Policy Press, Bristol.
- Fehérvári A. (2018): Az Arany János Program tanulói. In: Fehérvári A., Varga A. (szerk.): *Reziliencia és inklúzió az Arany János Programokban Pécsi Tudományegyetem*. Bölcsészettudományi Kar Neveléstudományi Intézet Romológia és Nevelésszociológia Tanszék, Wlislócki Henrik Szakkollégium, Pécs 119-158.
- Homoki A (2020): A reziliencia egyéni nézőpontú megközelítései a humán segítség nemzetközi és hazai gyakorlatában. *Szociálpedagógia*, 15. kötet 52-68.
- Kertesi G., Kézdi G. (2008): A roma és nem roma fiatalok középiskolai továbbtanulása. Első eredmények a TÁRKI-Educatio Életpálya-felmérése alapján. In: Kolosi T., Tóth I. Gy. (szerk.): *Társadalmi Ríport* 2008. TÁRKI Budapest 344-362.
- Kertesi G., Kézdi G. (2016): *A roma fiatalok esélyei és az iskolarendszer egyenlőtlensége*. MTA KRTK Közgazdaságtudományi Intézet, Budapest
- Liskó I. (2002): *Cigány tanulók a középfokú iskolákban*. Kutatás közben sorozat, 234. kötet.
- Liskó I. (2005): *A roma tanulók középiskolai továbbtanulása*. Felsőoktatási Kutatóintézet, Budapest
- Pusztai G. (2018): Egy hatékony tényező a lemorzsolódás mérséklésére. In Pusztai G.-Szigeti F. *Lemorzsolódás és perzisztencia a felsőoktatásban* Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen. 109-127.

- Rákó, E., & Bocsi, V. (2020). Roma szakkollégisták Hajdú-Bihar Megyében. *Különleges Bánásmód - Interdiszciplináris folyóirat*, 6(4), 41–60. doi [10.18458/KB.2020.4.41](https://doi.org/10.18458/KB.2020.4.41)
- Soós, Zs. (2020/a). Hajdúdorog kortárs társadalmi folyamatai. 33-50. *Különleges Bánásmód - Interdiszciplináris folyóirat*, 6(3), doi [10.18458/KB.2020.3.33](https://doi.org/10.18458/KB.2020.3.33)
- Soós, Zs. (2020/b). Tiszalök kortárs társadalmi folyamatai. *Különleges Bánásmód - Interdiszciplináris folyóirat*, 6(2), 95-104. doi [10.18458/KB.2020.2.77](https://doi.org/10.18458/KB.2020.2.77)
- Internetes hivatkozások
- I1 Keresztény Roma Szakkollégiumi Hálózat és Roma Szakkollégiumok. web: <http://romagov.hu/felzarkozas/#1490614724723-c325ef5e-ec90> Letöltés ideje: 2021. 06. 10.
- Felhasznált dokumentumok
- Biczó G. (szerk.) (2014): *Lippai Balázs Roma Szakkollégium* TÁMOP-4.1.1. D-12/2/KONV-2012-0003 "Ötágú síp projekt" Debreceni Egyetem, Gyermeknevelési és Felnőttképzési Kar, Hajdúböszörmény
- Roma Szakkollégiumi Charta <http://krszh.hu/dokumentumok/> letöltés ideje: 2021. 04. 10.
- Wáli István Református Cigány Szakkollégium Szakmai Programja http://www.wisz.hu/tartalom/dokumentumok/14_wisz_szp_modszertani_leiras_20181001_honlapra_1.pdf letöltés ideje: 2021. 05. 12.
- Szent Miklós Görögkatolikus Roma Szakkollégium <https://szentmiklosromaszakkoli.hu/bemutakozas/> 2021. 05. 20.